

Katalog prasy katolickiej w Polsce. Stan z dnia 31 stycznia 1994 r.
Oprac. Adam Lepa. — Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie,
1994, 147 s.

Pierwszy spis bieżącej prasy katolickiej w Polsce ukazał się w 1984 r.¹. Powstał przy okazji organizowanej wówczas wystawy tej prasy w katedrze lubelskiej. Nie był to wykaz kompletny, informował bowiem tylko o 77 czasopismach ukazujących się w tym czasie.

W 1990 r. wyszedł, nakładem Wydawnictwa Michalineum, informator adresowy Kościoła katolickiego w Polsce, w opracowaniu ks. Andrzeja Dziuby, kierownika Sekretariatu Prymasa Polski². Było to pierwsze tego typu wydawnictwo w powojennej Polsce. Informator zawierał wiadomości o Kurii Rzymskiej oraz instytucjach centralnych i terenowych Kościoła w Polsce. Znalazły się w nim też dane o 136 czasopismach katolickich³. Kolejny rocznik informatora, wydany przez Wydawnictwo Misjonarzy Klaretynów „Palabra”, ukazał się w 1993 r.⁴. Uwzględniono w nim zmiany powstałe w wyniku nowego podziału diecezji Kościoła katolickiego w Polsce, którego dokonał papież Jan Paweł II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus*, z dnia 25 marca 1992 r. Ks. Andrzej Dziuba odnotował w nim także informacje — według stanu na dzień 1 marca 1993 r. — o 200 czasopismach katolickich ukazujących się w Polsce i 36 wychodzących poza granicami kraju, ale w języku polskim.

Na początku 1994 r. ukazał się *Katalog prasy katolickiej w Polsce*, opracowany przez ks. bp. Adama Lepę, sufragana łódzkiego, ówczesnego przewodniczącego Komisji Episkopatu Polski ds. Środków Społecznego Przekazu. Materiały zebrała S. Zofia Czop. *Katalog*, wydany przez Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, wyszedł nakładem Komisji Episkopatu Polski ds. Środków Społecznego Przekazu. Jest w nim zawarta pełna lista pism katolickich ukazujących się w Polsce według stanu z dnia 31 stycznia 1994 r.⁵. Bp A. Lepa do prasy katolickiej, zgodnie z przyjętą definicją, zaliczył „[...] te wydawnictwa, które za zgodą władz kościelnych drukowane są periodycznie i rozpowszechniane publicznie w celu wszechstronnego ukazywania rzeczywistości, a zwłaszcza aktualnych zdarzeń i problemów z życia Kościoła oraz jego doktryny”⁶. *Katalog* zawiera informacje o 246 tytułach. Nie uwzględniono w nim prasy parafialnej, seminarialnej (poza pismami wydawanymi dla ogółu wiernych) oraz ukazujących się poza granicami Polski i przeznaczonych dla Polonii⁷.

Opis każdego z czasopism zawiera informacje na temat tytułu, częstotliwości ukazywania się, redaktora naczelnego i asystenta kościelnego, adresu redakcji, adresata pisma, wysokości nakładu, daty powstania i wydawcy. Pominięto informacje o formacie, objętości, cenie i drukarni.

Katalog zaopatrzony jest w indeks tytułów i nazwisk. Uzupełniają go wykazy prasy katolickiej, sporządzone według daty powstania, częstotliwości ukazywania się i miejsca redagowania.

¹ Współczesna prasa katolicka w Polsce. Katalog wystawy, oprac. Alojzy Leszek Gzella, Lublin 1984.

² „Informator Katolicki”, r. 1:1989/90.

³ Bezpodstawnie do czasopism katolickich zaliczone zostały „Akcent” i Przegląd Akademicki”. Ten sam błąd popełniono też w kolejnym roczniku informatora.

⁴ „Informator. Kościół Katolicki w Polsce”, r. 2:1993.

⁵ Wyjątek w tym względzie stanowi „Pismo okólne” Biura Prasowego Episkopatu Polski, które przestało się ukazywać w grudniu 1993 r.

⁶ *Katalog prasy katolickiej w Polsce*, Łódź 1994, s. 4.

⁷ Poza wydaniem polskim „L’Osservatore Romano”.

Liczba pism katolickich w Polsce w ostatnim czasie, jak informuje *Katalog*, znacznie wzrosła. Tylko w latach 1989–1993 powstało lub zostało wznowionych 97 tytułów. Możliwości oddziaływania Kościoła na opinię publiczną za pośrednictwem prasy, z powodu braku pism o małej amplitudzie periodyczności, pozostały jednak nadal niewielkie (tab. 1). Jedynym dziennikiem katolickim było „Słowo. Dziennik Katolicki”, wydawane przez Inco-Veritas⁸.

Tab. 1. Prasa katolicka w Polsce według częstotliwości ukazywania się (stan z 31. 01. 1994 r.)

Dziennik	2
Tygodnik	10*
Dwutygodnik	11
Miesięcznik	78
Dwumiesięcznik	24
Kwartalnik	64
Półrocznik	14
Rocznik	43
R a z e m:	245

* Tygodników katolickich na początku 1994 r. było właściwie 9, ponieważ „Pismo Okólne” Episkopatu Polski przestało się ukazywać w grudniu 1993 r.

Nieliczna była też grupa tygodników i dwutygodników, tym bardziej, że większość z nich miała charakter pism diecezjalnych⁹. Do najdynamiczniej rozwijających się tygodników na początku 1994 r. należały: „Gość Niedzielny”, „Niedziela” i „Źródło”. Pisma te, poza wydaniem ogólnopolskim, posiadały mutacje diecezjalne. Zmalał natomiast zasięg poznańskiego „Przewodnika Katolickiego”, najstarszego tygodnika katolickiego w Polsce, ukazującego się z przerwą, przypadającą na lata 1939–1956, od 1895 r. Większość nakładu „Przewodnika” rozchodziła się w archidiecezji poznańskiej. Charakter typowych pism diecezjalnych, poza warszawskim „Przeglądem Katolickim”, posiadały dwutygodniki (m.in. „Ave”, „Gwiazda Morza”, „Pielgrzym”, „Postaniec Warmiński”), a spośród tygodników: łomżyński „Głos Katolicki” i gnieźnieńskie „Słowo”. Trzy pozostałe tygodniki to: „KAI. Biuletyn”, „Ład” i „Tygodnik Powszechny”. Ten ostatni tytuł od pewnego czasu przestał być właściwie pismem katolickim, stając się organem Unii Wolności i innych ugrupowań soc-demoliberalnych. Na początku 1994 r. pozbawiony został asystenta kościelnego.

Najwięcej było miesięczników i kwartalników. Wśród nich występowały jednak pisma o różnym charakterze i przeznaczeniu. Obok urzędowych organów kurii biskupich znajdowały się biuletyny różnych organizacji, instytucji, wspólnot i ruchów, pisma wydawane przez zgromadzenia zakonne i grupy katolików świeckich, czasopisma naukowe i popularne, przeznaczone dla różnych grup wiekowych, stanów i zawodów. Wśród półroczników i roczników dominowały czasopisma naukowe.

Prasa katolicka była niskonakładowa. Najwyższy nakład — 300 tys. egz. — miał „Rycerz Niepokalanej”, miesięcznik założony w 1922 r. przez o. Maksymiliana Kolbe, wznowiony po

⁸ Drugim dziennikiem był „Serwis Codzienny Katolickiej Agencji Informacyjnej”, ukazujący się w nakładzie 100 egz., przeznaczony dla redakcji informacyjnych.

⁹ Wyjątek stanowił tygodnik „Duszpasterstwo Młodzieży Archidiecezji Warmińskiej”.

dłuższej przerwie w 1981 r.¹⁰ W ilości powyżej 100 tys. egz. wychodziły: „Słowo. Dziennik Katolicki” (120 tys.), „Gość Niedzielny” (170 tys.) i „Niedziela” (140 tys.). 100-tysięczny nakład miał kwartalnik „Apostoł Miłosierdzia Bożego”. W nakładzie od 52 do 80 tys. egz. ukazywały się: „Promyk Jutrzenki” (80 tys.), „Posłaniec Serca Jezusowego” (70 tys.), „Źródło” (62 tys.), „Apostolstwo Chorych” (52 tys.) i „List” (60 tys.). Nakład 50 tys. egz. miały: „Moja Rodzina, L'Osservatore Romano” (wydanie polskie), „W Słońcu” i „Wychowawca”. W nakładzie 40 tys. egz. ukazywał się poznański „Przewodnik Katolicki”. Zaledwie 18 tys. egz. wynosił nakład warszawskiego „przeglądu Katolickiego”, pisma niezwykle zasłużonego dla rozwoju kultury chrześcijańskiej w Polsce. Inne tygodniki i dwutygodniki diecezjalne ukazywały się w nakładzie od 5 („Głos Katolicki”) do 20 tys. egz. („Pielgrzym”). Niskie nakłady miały czasopisma dla młodzieży (np. „BEZET” — 7 tys. egz., „Być Sobą” — 10 tys. egz., „Wzrastanie” — 20 tys. egz., „Ziarna” — 12 tys. egz.) i rodzin katolickich (np. „Posłaniec Świętej Rodziny” — 5,5 tys. egz., „Powiernik Rodzin” — 2,5 tys. egz., „Rok Boży w Rodzinie” — 7,5 tys. egz., „Rodzina Katolicka” — 2,5 tys. egz.). W wyższym nakładzie ukazywały się pisma dla dzieci, np. „MGN” — 40 tys. egz., „Mały Przewodnik Katolicki” — 40 tys. egz., czy też wspomniany wcześniej „Promyk Jutrzenki” — 80 tys. egz. Od 500 do 1000 egz. nakładu (np. „Folia Historica Cracoviensia”, „Acta Mediaevalia”, „Studia Płockie”) miały czasopisma naukowe. Na ostatnim miejscu pod względem wysokości nakładu — 100 egz. — znajdowały się: „Serwis Codzienny Katolickiej Agencji Informacyjnej” i półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”.

Prasa katolicka była skoncentrowana w diecezjach o silnych środowiskach intelektualnych i dziennikarskich (tab. 2). Najwięcej tytułów ukazywało się w archidiecezjach: warszawskiej (45), krakowskiej (36) i lubelskiej (20). W dalszej kolejności następowały: diecezja warszawsko-praska (16) i archidiecezja poznańska (14). Na samym końcu tej listy — z zaledwie jednym tytułem — znajdowały się diecezje: łowicka, siedlecka, toruńska, zamojsko-lubaczowska i wojskowa.

Katalog, opracowany przez bp. A. Lepę, stanowi ważne źródło informacji o prasie katolickiej w Polsce. Nie jest on jednak wolny od błędów, które na szczęście są nieliczne. Przy niektórych pismach doszło do podania niewłaściwych dat ich powstania. Tak jest m.in. z „Przeglądem Katolickim”, ukazującym się z przerwami od 1863 r., który powstał z „Pamiętnika Religijno-Moralnego”. Twórcą „Pamiętnika”, który w latach 1841–1862 wychodził jako miesięcznik, był ks. Adam Szelewski. W 1863 r. odstąpił on swe prawa do „Pamiętnika” ks. Michałowi Nowodworskiemu, który z kolei zmienił charakter, częstotliwość ukazywania się i tytuł pisma, wydając „Przegląd Katolicki”. W *Katalogu* podano, że pierwszy numer „Przeglądu” ukazał się w 1864 r. W rzeczywistości jest to data jego wznowienia. Podobny błąd popełniono w przypadku „Królowej Apostołów”, ukazującej się z przerwami od 1908 r. i „Małego Apostoła”, którego pierwszy numer wyszedł w 1923 r.

Żle została też podana data powstania „Posłańca Serca Jezusowego”. Pierwszy numer tego pisma nie ukazał się w 1871 r., lecz w styczniu roku następnego. Nosiło ono wówczas tytuł: „Apostolstwo Serca Jezusowego czyli Związek Katolicki dla Triumfu Kościoła i Dusz Zbawienia”. Jego założycielem i pierwszym redaktorem był ks. Stanisław Stojałowski TJ.

Organy urzędowe kurii biskupich w Lublinie oraz Siedlcach zaczęły wychodzić w tym samym czasie — w grudniu 1918 r. *Katalog* informuje natomiast, że pierwszy numer „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” ukazał się w 1917 r., zaś „Wiadomości Diecezjalnych Podlaskich — w roku 1919¹¹.

¹⁰ Nakład „Rycerza Niepokalanej” w 1939 r. wynosił 1 mln egz.

¹¹ „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej” do 1992 r. ukazywały się pod tytułem „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”.

Tab. 2. Prasa katolicka w Polsce według miejsca redagowania

L.p.	Miejsce redagowania	Liczba tytułów*
1.	Archidiecezja Białostocka	2
2.	Diecezja Bielsko-Żywiecka	3
3.	Archidiecezja Częstochowska	7
4.	Diecezja Drohiczyńska	2
5.	Diecezja Elbląska	3
6.	Diecezja Ełcka	2
7.	Archidiecezja Gdańska	4
8.	Diecezja Gliwicka	2
9.	Archidiecezja Gnieźnieńska	4
10.	Diecezja Kaliska	2
11.	Archidiecezja Katowicka	8
12.	Diecezja Kielecka	3
13.	Diecezja Koszalińsko-Kołobrzeska	3
14.	Archidiecezja Krakowska	36
15.	Diecezja Legnicka	3
16.	Archidiecezja Lubelska	20
17.	Diecezja Łomżyńska	4
18.	Diecezja Łowicka	1
19.	Archidiecezja Łódzka	6
20.	Diecezja Opolska	6
21.	Diecezja Pelplińska	7
22.	Diecezja Płocka	2
23.	Archidiecezja Poznańska	14
24.	Archidiecezja Przemyska	3
25.	Diecezja Przemyska Kościoła Greckokatolick.	2
26.	Diecezja Radomska	2
27.	Diecezja Rzeszowska	2
28.	Diecezja Sandomierska	2
29.	Diecezja Siedlecka	1
30.	Diecezja Sosnowiecka	4
31.	Archidiecezja Szczecińsko-Kamińska	5
32.	Diecezja Tarnowska	6
33.	Diecezja Toruńska	1
34.	Archidiecezja Warmińska	9
35.	Archidiecezja Warszawska	45
36.	Diecezja Warszawsko-Praska	16
37.	Diecezja Włocławska	4
38.	Archidiecezja Wrocławska	7
39.	Diecezja Zamojsko-Lubaczowska	1
40.	Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska	6
41.	Ordynariat Polowy Wojska Polskiego	1
	R a z e m :	246

* Jako odrębne tytuły potraktowano mutacje.

Nieprawdą jest również jakoby kwartalnik „Collectanea Theologica” powstał w 1931 r. Ukazuje się on bowiem od 1920 r. W latach 1920–1930 wychodził on pod tytułem „Przegląd Teologiczny”. Początkowo wydawany był przez Towarzystwo „Biblioteka Religijna” we Lwowie, a następnie przez Polskie Towarzystwo Teologiczne.

Poprawie ulec musi też — z 1930 na 1932 rok — data powstania kwartalnika ascetyczno-duszpasterskiego „Homo Dei”. To samo należy uczynić z dwoma innymi tytułami: „Apostolem Miłosierdzia Bożego”, którego pierwszy numer ukazał się w 1994 r. (*Katalog* podaje rok 1997), i w „Informatorze o Kościele Katolickim w Polsce”, którego pierwszy rocznik pod tytułem „Informator Katolicki” wyszedł w 1990 r., a nie w roku 1993¹².

Katalog uzupełnia, jak już wspomniano, wykaz prasy katolickiej według daty powstania. Wymaga jednak pewnych korekt, które zasygnalizowano wyżej. 24 pisma, spośród prasy ukazującej się na początku 1994 r., powstały przed rokiem 1918, 17 — w latach 1918–1939, 15 — w latach 1945–1955, 18 — w latach 1956–1970, 74 — w latach 1971–1988 i 97 — w latach 1989–1993¹³. Do pism najdłużej ukazujących się należały m.in. „Powściągliwość i Praca”, „Ateneum Kapłańskie”, „Głos św. Franciszka”, „Pielgrzym” i „Posłaniec Świętej Rodziny”. Najstarszym było pismo urzędowe diecezji tarnowskiej „Currenda”, którego pierwszy numer wyszedł w 1851 r.

Katalog, jak słusznie zauważa jego autor, „jest świadectwem żywotności Kościoła katolickiego w Polsce oraz przejawem jego zatroskania o dzieło skutecznej ewangelizacji” za pośrednictwem prasy¹⁴. Szkoda jednak, że nie ma znaleźć to właściwego odzwierciedlenia w opisie uwzględnionych w nim czasopism. Korzystając z *Katalogu* można odnieść wrażenie, że prasa katolicka w Polsce rozwijała się bez większych przeszkód, gdy w rzeczywistości było zupełnie inaczej. Zabrakło bowiem informacji o przerwach w ukazywaniu się wielu tytułów.

Katalog został pomyślany jako praktyczny przewodnik po prasie katolickiej w Polsce, służący pomocą w wyborze i prenumeracie określonych czasopism. Adresowany jest przede wszystkim do duszpasterzy, odpowiedzialnych w sposób szczególny za rozwój czytelnictwa prasy katolickiej. Niezrozumiałą jest więc fakt pominięcia w opisie poszczególnych pism informacji o ich objętości, formie i szacie graficznej. Trudno się też zorientować w ich charakterze. Ograniczenie się bowiem tylko do podania adresata pism jest w tym względzie dalece niewystarczające.

Należy mieć jednak nadzieję, że w kolejnych wydaniach *Katalogu*, obrazujących aktualny stan prasy katolickiej w Polsce, wymienione powyżej uwagi zostaną uwzględnione. Najwyższy też czas na przygotowanie solidnej bibliografii prasy katolickiej w Polsce po roku 1945. Wzór w tym względzie mogłaby stanowić *Bibliografia katolickich czasopism religijnych w Polsce 1918–1944* (Lublin 1981), którą opracował ks. Zygmunt Zieliński. *Katalog prasy katolickiej w Polsce* stanowi właściwy krok w tym kierunku.

Jerzy Plis

¹² „Apostoł Miłosierdzia Bożego” R. 1:1994, nr 1, s. 1.

¹³ Jako oddzielne tytuły potraktowano mutacje. Pominięto natomiast „Pismo Okólne” Episkopatu Polski.

¹⁴ *Katalog prasy katolickiej...*, s. 6.